

Momberschapsverburgingen, boedelinventarissen en magescheiden, schoutambt Epe, 1754-1792, 1802-1811

Evert de Jonge

Inleiding

De mensheid heeft al vroeg ingezien dat (half)wezen rechtsbescherming nodig hadden. In zowel het Romeins als inheemse rechtsbronnen zijn artikelen te vinden die hierover handelen. Indien een van de ouders of allebei overleden werden er (twee) mombers (voogden) benoemd, meestal van zowel vaders- als moederszijde. Waren beide ouders overleden namen de mombers het vermogen van de minderjarige(n) onder hun hoede. Wel moesten zij bij de aanvaarding van het momberschap borgen stellen als waarborg voor een goed voogdijschap. In het oosten van Nederland werd deze daad het 'verburgen van de momberschap' genoemd. De mombers legden bij het meerderjarig worden van de pupil(len) rekenschap af, waarna de nu meerderjarige(n) hun mombers bedankten voor de goede administratie. Dit werd eventueel in een akte bevestigd. Het kon daarna alsnog tot een conflict komen, want soms bleek de afrekening niet te kloppen.

De taak van de mombers was gering indien een van de ouders overleed. Het vermogen werd dan door de achtergebleven ouder beheerd, wel moest bij verkoop of verpanding van eigendom de mombers toestemming geven. Meestal waren zij dan aanwezig bij de transactie. Indien de overgebleven ouder opnieuw wilde trouwen werd meestal een boedelinventaris gemaakt, waarin zowel de onroerende als de roerende goederen werden omschreven. Indien aanwezig werden tevens huwelijkscontracten of magescheiden (boedelscheidingen), die van belang waren voor de juiste eigendomsverhoudingen, opgenomen.

Tot slot werden ook boedelinventarissen gemaakt indien er een erfgenaam was die elders verbleef of indien iemand niet langer als toerekeningsvatbaar werd beschouwd; men sprak dan van een innocente boedel.

De oudste momberschapsverburgingen en boedelinventarissen zijn te vinden in de stadsarchieven. Die van het platteland van de Veluwe zijn bewaard vanaf 1687. Tot 1750 werden de akten voor het gehele Landdrostambt van Veluwe op datumvolgorde ingebonden. Vanaf 1750 gebeurde dat per schoutambt. Het geheel is een onderdeel van het Rechterlijk Archief van Veluwe en Veluwezoom en berust in het Gelders Archief te Arnhem. Het streekarchief Epe-Heerde-Hattem beschikt over microfiches van de momberschapsverburgingen en boedelinventarissen over de periode 1750-1811, met een hiaat tussen 1792-1802. Van deze periode zijn de akten niet bewaard. De indexen bieden een mogelijkheid na te gaan of er van bepaalde personen inventarissen zijn opgemaakt.

Hoe ziet zo'n inventaris eruit? Het bevat meestal een verklaring wie mombers zijn over wie, waarbij soms wel soms niet de voornamen van de kinderen worden genoemd, maar altijd de namen van de ouders. Indien aanwezig volgt de tekst van een eerder huwelijkscontract, opgemaakt kort voor de huwelijksvoltrekking, waarin de inbreng van het bezit van de aanstaande echtelieden is geregeld - meestal opgemaakt in aanwezigheid van ouders en andere familieleden - en eventuele voorafgaande magescheiden. Dan volgt de door de mombers en getuigen gemaakte boedelinventaris. Eerst wordt het onroerend goed genoemd, daarna volgt een gang door het huis, waarin per kamer de aanwezige huisraad, voorraden enzovoorts werd genoteerd om tot slot te eindigen in de stal en/of andere bijgebouwen, waar zakken graan en beesten enzovoorts werden geteld. Na de schatting van de waarde volgen de namen van de debiteuren en crediteuren, waarna of een positief of een negatief saldo volgt.

Aanwijzingen voor het gebruik

De transcriptie somt per inventarisnummer de echtelieden op over wiens boedel een inventaris enzovoorts werd opgemaakt. Op de microfiches in zowel het Gelders Archief als het streekarchief zijn de inventarisnummers op het fiche te vinden, echter voorzien van een subnummer (577/1, 577/2 enz.). De inventarissen zelf zijn in het oorspronkelijke archiefstuk en dus ook op het fiche genummerd met een duidelijke 'Nr. 1', 'Nr. 2' enzovoorts. De fiches zijn verpakt in een enveloppe. In het streekarchief zijn de enveloppe's voorzien van de nummers van de inventarissen, wat onnodig zoeken moet voorkomen.

In de transcriptie is de overledene van een echtpaar vet weergegeven, soms waren beiden overleden. In inventarisnummer 577 (periode 1802-1806) is ongeveer de helft van de inventarissen niet genummerd. Daarom is het folionummer gebruikt, wat ook te vinden is op de enveloppe en op de fiches.

Transcriptie: Evert de Jonge
Typewerk: Steven Leijssen
C: E. de Jonge